

Анастасія КОРЖОВА

ВОЛОДИМИР РЕЗАНОВ — УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИК ТЕАТРУ

Анотація. Визначено опорні пункти наукової біографії українського історика театру Володимира Резанова. На основі аналізу лекційних матеріалів, друкованих й архівних матеріалів з'ясовано теоретичні принципи дослідження В. Резановим історії театру і методологічні особливості його театрознавчих праць (об'єкт і предмет дослідження, метод, завдання тощо). Окреслено особливості авторської концепції історії театру й особливості застосованої методології дослідження сценічного мистецтва. Охарактеризовано внесок В. Резанова у розвиток української історії театру.

Ключові слова: історик театру Володимир Резанов, історія театру, театрознавство, методологія дослідження.

Постановка проблеми. Володимир Іванович Резанов (1867–1936) — один із небагатьох українських істориків театру початку ХХ століття, котрий досліджував старовинний український театр. Його праці давно стали хрестоматійними, без посилання на них не обходиться сьогодні жодна розвідка, присвячена історії шкільного театру — як українського, так і зарубіжного. Разом із тим, біографія та наукова діяльність Резанова-театрознавця досі системно не вивчалася, хоча ще за життя дослідника його праці викликали гучні дискусії серед істориків театру.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Критичні відгуки на дослідження Резанова, віддаючи належне обраній темі та охопленому матеріалу, залишили ще його сучасники: В. Перетц (питання методологічної компетентності) [11; 13; 12], П. Рудін (питання структурованості матеріалу) [40], І. Єрьомін (питання самостійності дослідження) [4], М. Возняк (питання охоплення джерел) [2], О. Брюкнер (питання перенасиченості чорновим матеріалом) [41]. Окремі аспекти наукової діяльності Резанова на ниві театрознавства в межах локальних завдань своїх праць окреслили сучасні дослідники: Г. Веселовська акцентувала текстологічний підхід та українознавчу складову у працях Резанова [1]; О. Клековкін, зосереджуючи увагу на полеміці В. Резанова з В. Перетцем, підкреслював значення праць Резанова як синтетичного екскурсу в історію шкільного театру [8]; А. Дьомін висвітлював причини полеміки Резанова із В. Перетцем [3]. Проте, повноцінного дослідження театрознавчої спадщини Резанова досі здійснено не було.

Мета дослідження полягає в окресленні загальнонаукових принципів та особливостей методології дослідження В. Резанова — історика театру. При розробці

даної теми було залучено архівні матеріали, які вперше використовуються для вивчення театрознавчої спадщини В. Резанова.

Викладення основного матеріалу. Володимир Іванович Резанов, народився у дворянській родині в с. Любач [33, с. 53]. Закінчивши гімназію в Курську, вступив до Ніжинського історико-філологічного інституту. Завершивши навчання 1890 року, працював секретарем Курського губернського предводителя дворянства [33, с. 53], з 1891 року — вчителем в жіночій гімназії, з 1894 року — у реальній школі, а з 1899 року був лектором теорії літератури в Ніжинському інституті.

Від 1904 року Резанов почав працювати в галузі старої української драми, вивчаючи рукописи в архівах Ніжина, Києва, Петербурга, Москви, а також приватні колекції [14, с. 6]. Наступні кілька років, володіючи німецькою, французькою, польською, італійською, чеською, болгарською, грецькою та латинською мовами [14, с. 13], Резанов провів у закордонних відрядженнях (1905–1906 — Мюнхен, Париж, Фрайбург; 1907 — Мюнхен; 1911 — Львів, Краків), де зібрав матеріал, який згодом ліг в основу його праць. 1907 року Резанов отримав ступінь магістра літератури та мови у Харківському університеті [14, с. 13] та ступінь доктора писемності та мови в Київському університеті (тема «Шкільні дійства XVII–XVIII ст. і театр езуїтів»). Того ж року Резанова було обрано на посаду професора кафедри літератури Ніжинського інституту. У 1909–1912 роках він викладав теорію літератури як приват-доцент у Київському університеті та історію російської літератури на Київських вищих жіночих курсах [14, с. 10]. З 1906 року — дійсний член товариства Нестора-літописця, з 1912 — «Общества любителей Российской словесности».

У 1922–1930 роках — засновник і керівник секції історичної культури та мови науково-дослідницької кафедри Ніжинського педагогічного інституту¹, яку сучасний дослідник С. Зозуля охарактеризував як «специфічне явище в українській історіографії. З одного боку, вона була невід'ємною частиною мережі подібних науково-дослідних установ, що постали в Радянській Україні внаслідок освітньої реформи 1922 року. З іншого боку — жодна інша з-поміж утворених тоді кафедр й інститутів не сполучала в собі подібної професійної “різновекторності”: співробітники ННДК здійснювали наукові дослідження з історії України, загальної (всесвітньої) історії, історіографії, джерелознавства, етнології, суспільствознавства, української та російської філології, педології, педагогіки, фізіології; науковою ж родзинкою були студії з антикознавства» [5, с. 388]. На кафедрі Резанов вів аспірантський семінар з історії російської літератури XVIII–XIX століть [6, с. 9]. У Ніжині організовував низку літературних вечорів, літературних судів, учнівських та студентських театральних вистав [14, с. 11].

¹ Так з 1934 року називався Ніжинський історико-філологічний інститут, нині — Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя.

1923 року Резанова обрано членом-кореспондентом АН СРСР, з 1930 — академіком. С. Зозуля так пояснив причини, з яких Резанова не було обрано до Всеукраїнської академії наук: «Факт обрання В. І. Резанова в грудні 1923 року членом-кореспондентом РАН <...> є беззаперечним визнанням наукових здобутків ніжинського ученого, як і показником високого рівня філологічних студій не тільки в Ніжині, але й в Україні загалом. Відтак, цілком дивно є відмова Історико-філологічного відділу ВУАН <...> на засіданні 22 квітня 1926 року висунути кандидатуру В. І. Резанова до обрання позаштатним академіком ВУАН як “ненаукову”. <...> провал балотування В. І. Резанова став результатом академічних чвар: представлення академіками ВУАН А. Ю. Кримським, С. О. Єфремовим і А. М. Лободою незмінно потягнуло за собою блокування рішення М. С. Грушевським і його прибічниками, що, до честі ніжинського вченого, не завадило йому взяти участь у заходах до ювілею згаданого академіка-історика восени того ж року» [6, с. 392].

1926 року Резанова було обрано членом комітету вивчення історії російського театру при відділі теорії та історії театру Державного інституту історії мистецтв у Ленінграді [14, с. 12].

Незважаючи на помітний від середини 1920-х ухил Резанова в бік «радянізації» власних досліджень та лекційних матеріалів («Праці Р[езанова], — писав О. Могилянський, — <...> написані з позицій порівняльно-історичної школи, з 20 рр. — з орієнтацією на марксизм» [10, с. 236]), розробку нового лекційного курсу «Історія пролетарського письменства» [6, с. 10] та громадську роботу (членство у Ніжинській міській раді [6, с. 11]), 1934 року його було усунуто від викладання за «несприйняття» марксистської методології [7].

Науковий доробок Резанова — це близько 70 друкованих праць з історії театру та літератури, а також рукописи лекційних курсів, які зберігає Ніжинська філія Чернігівського архіву.

Єдиним правильним, науково обґрунтованим методом дослідження літератури (отже, і театру, адже історія театру на початку століття все ще сприймалася як складова історії літератури і залишалася предметом дослідження філологів) Резанов вважав історичний метод [15, с. 2], а історичну поетику — найвищим видом вивчення фактів словесності [31, с. 4]. Разом із тим, дослідник не відкидав критику, завдання якої — «усестороннє роз’яснення твору» [31, с. 42]. Особливу роль Резанов відводив історичній (науковій) критиці, котра «вивчає письменника у зв’язку з тим середовищем, в якому він жив, розглядає як відобразилась в його творах сучасна епоха, нація, клімат, раса, ідеї та розумові течії, суспільний устрій, політичні події, ті чи інші фактори соціального життя, характер, звички, схильності автора, його особисте життя» [31, с. 35]. Дослідження доробку автора, вважав Резанов, повинно дати відповіді на питання «що ним зроблено самим, в якому відношенні знаходиться до своїх попередників, чим їм зобов’язано, на якому тлі розвивалася

його діяльність» [31, с. 2], а «історична перспектива повинна явити досліджувану фігуру у належних умовах і в об'єктивному світі, виявити з повною очевидністю усе її значення» [31, с. 2]. Саме у такому ключі написано зокрема працю Резанова «Из разысканий о сочинениях Жуковского», в якій дослідник вказував на необхідність «визначення, шляхом порівняльного дослідження, походження елементів та мотивів в його творчості, з метою висвітлити процес, завдяки якому чуже, запозичене, нав'язане, втілювалося нашим поетом в його поетичну власність» [21, с. II].

Як історик театру В. Резанов займався українською драмою XVI–XVIII століття. Напрямок його наукової діяльності — збирання та накопичення текстів (фактів), й по можливості їхнє зіставлення. У власних працях Резанов не робить теоретичних узагальнень, не висуває нові гіпотези або ж твердження, не займається пошуком нової методології дослідження чи контекстуальної новизни. Втім, навіть такий шлях дослідницької роботи дозволяє виявити певні теоретичні принципи вченого, які, подеколи еkleктично поєднуючись, у цілому збігаються з панівними на той час концепціями історії театру.

Прослідковуючи генезу театру, Резанов спирається на концепцію етнотеатрознавства, котра виводила витоки сценічного мистецтва від мімічних танків: «Потребу на видовище треба визнати за органічну потребу людини — і культурної, естетично розвиненої, і некультурної, дикуна <... > Співи-гри, мімічні танки, що являють собою не що інше, як сценічну виставу в примітивній формі, то є той ембріон, зародок, що з його, за сприятливих обставин, органічно, природньо, розвивається справжнє театральне видовище, драма» [34, с. 5]. Разом із тим, Резанов підкреслює, що до Російської імперії театр (точніше, *драматургію*) було привнесено: «Російська драматична література не була зобов'язана своїм походженням процесу самозародження або розвитку місцевих національних елементів. Історію її не приходиться зводити ні до народних ігор, обрядів і тому подібним церемоніям драматичного характеру, ні до драматичних початків церковного богослужіння» [20, с. 5].

Відповідаючи на популярні тоді питання історії театру, Резанов розмежовує жанри шкільної декламації і діалогу [22], погоджується розглядати свідoctво І. Вишенського як підтвердження існування театру в Україні: «Але опинившись українське громадянство під культурним впливом Польщі та європейського Заходу, доволі рано зазнойомилися з драмою. Як з явищем занесеним, і з захопленням поставились до сценічних видовищ: той самий Ів. Вишенський, наприкінці XVI віку, закидає громадянству, що по львівських школах “трудитися в церкві не хочуть, тільки комедії строють і іграють”. Отже школа стає, таким чином, за провідника театру на Вкраїну» [34, с. 13].

Одне з небагатьох методологічних узагальнень Резанов залишив у критичній праці: «Випускаючи з-перед очей загальну мету, одна із ланок якої досліджується в монографії [“Романтизм двадцатых годов XIX столетия в русской литературе”],

дослідник потрапляє у небезпеку, навіть витративши багато зусиль, зробити дуже мало для загальної справи, і зібравши великий матеріал з даного питання, але не поставивши завдання розробити цей матеріал таким чином, щоб ця робота слугувала завданням висвітлення і інших ланок, — такий дослідник потрапляє у небезпеку змусити свого наступника звертатися знову безпосередньо до матеріалу, оминаючи монографії <...> наукове значення такої монографії майже анулюється, так як воно не просуває вперед справи вивчення та пояснення культурного та літературного процесу, для чого необхідне співставлення різноманітних елементів для взаємного їх пояснення та висвітлення, для визначення їх взаємних відносин» [17, с. 1–2]. Це зауваження є важливим ще й тому, що сім років по тому саме відступництво від оголошеного Резановим принципу дало привід для багаторічної дискусії з В. Перетцем [9], а згодом й іншими істориками театру. Зрештою, дискусія виявила два принципи дослідження: від факту до узагальнення — індуктивний (В. Перетц) і дедуктивний (В. Резанов) — залежність від традиції, ідеології тощо.

Курси лекцій були створені Резановим вже за радянської влади. Деякі тексти — коротенькі тези або ж лише приклади до самої лекції; окремі лекції повністю відтворюють текст викладу, включаючи вітальне слово до студентів [26, с. 23]; інші — містять на полях ремарки автора, на кшталт «Нудно!» [31, с. 5].

Особливістю лекційних курсів Резанова є перенасиченість численними посиланнями на канонізованих радянських мислителів та пошуками класових проявів. Так, про шекспірівських героїв вчений пише: «Соціальний песимізм низхідного класу аристократії привів Гамлета до філософського песимізму» [26, с. 21]; «Гамлет у Шекспіра-Ротленда — синтетичний образ низхідного дворянина XVI століття — образ цілком детермінований соціальним [нрзб. застоєм?] англійської низхідної аристократії кінця XVI століття при конфлікті двох соціальних формацій — феодалної та капіталістичної» [26, с. 20–21]. Типологія драм Шекспіра виглядає у Резанова таким чином: «Ромео і Джульєтта» — трагедія кохання, «Король Лір» — трагедія страждання, «Отелло» — трагедія ревнощів, «Макбет» — трагедія злочину, «Річард III» — історична трагедія [26, с. 23].

Вірогідно, спроби «синтезувати» позиції порівняльно-історичної школи з марксизмом, а також публічне викриття формалізму («Десять років тому перед нашими очима спалахнула була <...>, а тепер догоряє в Ленінграді школа опоязовців — формалістів (як от Шкловський, що почав вже просто писати романи) ...» [28, с. 8]), врятували Резанова від арешту, заслання і розстрілу, чого не вдалося уникнути багатьом його сучасникам.

Загалом, концепція історії всесвітнього театру Резанова не виходить за усталені на той час межі. Так, у курсі з історії всесвітнього театру Резанов виокремлює наступні теми:

«1. Театр антично-грецький: Есхіл, Софокл, Еврипід, Аристофан, Менандр. Театр антично-римський: Плавт, Теренцій, Сенека.

2. Театр середньовічно-європейський: містерії, мораліте, фарси <...>

3. Доба торгового капіталізму; театр французько-класичний: Корнель, Расін, Мольєр, Вольєр.

4. Театр англійський: Шекспір-Ротленд.

5. Театр іспанський: Кальдерон, Лопе де Вега.

6. Театр [нрзб.]: Лілло, Нівіль де ла, Шоссе, Коцебу.

7. Класичний німецький театр: Лесінг, Гете, Шиллер.

8. Театр романтичний: В. Гюго.

9. Європейський театр нового часу: Гауптман, Ібсен, Метерлінк <...>

10. Театр український: вплив середньовічних містерій та театру єзуїтського; шкільна драма в Києві <...>, початки драми побутової, інтерлюдії (Довгалевський, Коніський).

11. Початки нового театру: Котляревський, В. Гоголь, Костомаров, Шевченко.

12. Новий театр український: Старицький, Тобілевич, Винниченко, Леся Українка та багато інших» [39, с. 1].

Ця схема наочно демонструє основний предмет дослідження Резанова в обраному ним об'єкті — історії всесвітнього театру. Цим предметом є драматургія. Характеризуючи драматичний твір, Резанов зупиняється на таких аспектах як фабула, сюжет, форма, ідея, тема, завдання, стиль, запозичення образів, їхня характеристика («Образи Зевса і Прометейя стоять у різкому контрасті один до одного, непримиримі та непримиренні, і поет співчуває і тому, і іншому — це протиріччя Есхіла є відображенням суперечливих умов тодішнього грецького життя» [27, с. 7–8]). Не оминає увагою Резанов і авторів («Еврипід — реаліст до мозку кісток» [27, с. 12]), подеколи порівнюючи їх («В трагедіях Еврипіда <...> від колишньої ідеалізації героїв не залишилося і сліду: хоча за іменами це — ті ж самі герої міфів, легенд, але по суті — звичайні у більшості випадків нещасні люди» [27, с. 12–13]).

Аналіз досліджень Резанова дає можливість виокремити елементи, на які спирався вчений у власних працях, та простежити їхню (еволюційну чи революційну) природу.

У своїх дослідженнях Резанов спирається на такі аспекти (у дужках подано джерело, в якому вперше зафіксовано аспект):

- *декларація принципів і методів дослідження* («соціологічного погляду» [37, с. 1]);
- *опис збережених документів* (стан і зовнішні особливості рукопису, місце його зберігання [32]);
- *джерельна база та бібліографія досліджуваного питання* [18];
- *переказ змісту досліджуваного твору* [18];
- *мовна характеристика* (можливе походження автора) [18];

– порівняльна-історична характеристика (рукопис та друкований примірник [32], приклади та принципи драматичних переробок [18, с. 361–363], генеза твору [19], мотиви, еволюція сюжету і походження драматичних прийомів [20], історичні причини виникнення конкретної п'єси [37, с. 6–7]);

– принципи побудови п'єси (ділення на акти, характеристика персонажів [18], виокремлення прийомів драми [20, с. 108, 113]);

– загальна характеристика жанру [20];

– біографічні відомості про автора [30];

– декоративне оформлення (спираючись на ремарки [18, с. 394]);

– долучення допоміжного матеріалу (драматичні програми [16], поетики [20]);

– суб'єктивна характеристика окремих сцен [20, с. 103];

– припущення («Здається, що наш автор знав, як устатковано середньовічну сцену містерій з трьома поділами <...> нехай це й не досить яскраво виявлено в п'єсі, але виконувати “Комедію на Різдва Хр[истове]” саме на сцені з трьома поділами було б значно ефектовніше» [36, с. 48], «вислів “снисходит Милосердие” на початку яви та слова цієї особи “Се убто гряду днесь к небесному гаду” показують на те, що, очевидно, на сцені було встановлено окреме підвищення, де й знаходився цей “небесний град”» [36, с. 63]).

Виокремлені аспекти показують, що у центрі уваги Резанова була драма, в історії якої його цікавили джерелознавча складова і порівняльний аналіз.

Загалом, завдання, які Резанов зрідка формулював у власних дослідженнях, можна розділити на три групи:

– опис (опис збережених документів [32, с. 41], характеристика театрального напрямку «шляхом аналізу та систематизації матеріалів, я роблю спробу характеристики єзуїтського театру за час його розвитку з кінця XVI до першої половини XVIII століття» [24, с. 1], «спостереження та вивчення літературних прийомів драматургів того часу» [19, с. 165], «шляхом аналізу та вивчення порівняно зі шкільною єзуїтською драмою та іншими факторами, що впливали на російський шкільний театр, висвітлити матеріал з точки зору джерел, прототипів та ін., що зумовили виникнення того чи іншого пам'ятника цієї течії нашої драматичної літератури XVII–XVIII століть» [20, с. 55]);

– порівняння («судити про відношення південно-руських шкільних дійств <...> до польського театру» [16, с. 47], визначення взаємозв'язку між теорією поетик та практикою драматургії [20, с. 53], зіставлення тексту драми з прозовим джерелом [18, с. 335; 19, с. 201]).

– визначення впливів і генези (у лекціях Резанов ставив завдання визначити запозичені елементи, з акцентом на національному аспекті: «Що було грецького у французьких класичних трагедіях? Визначити їхній національний елемент. Якою мірою ідеали грец[ького] театру вплинули на виховання смаків нових народів?» [25, с. 1]);

Головне питання досліджень Резанова — визначення генези твору. Залучення поетик та драматичних програм, увага до матеріальної сторони вистав, визначення сценічних ефектів, аналіз ремарок не виходили в працях Резанова за межі допоміжного матеріалу для визначення оригінальності або запозичення драматургічних прийомів.

Самостійні висновки Резанов будував на «новому» матеріалі — віднайдених текстах. Так, спираючись на поетику Сарбевського, Резанов констатує: «Відносна простота і нескладність описаних театральних машин і технічних пристроїв свідчить, що всі чудеса єзуїтської сцени існували, очевидно, головним чином в ремарках драматургів та режисерів, в тексті п'єс та програмках для публіки, котрі і повинні були в відомому напрямку збуджувати фантазію глядачів; дійсне ж виконання всіх цих ефектів, польотів, провалів, корабельних аварій, <...> обмежувалося лише або намальованими картинами або ж досить примітивними і грубими натяками і наслідуваннями...» [23, с. 30]. Так само, спираючись на віднайдений текст, Резанов описує нове джерело роману «О Петре Златых Ключах» [29]. «Декламацію» і «діалог», як виконавські жанри, Резанов розмежує не шляхом порівняння за формальними ознаками, а з огляду на подібне розмежування у текстах поетик [22].

Віднайдені факти Резанов розглядав прямолінійно, не намагаючись «розгорнути» об'єкт свого дослідження, розглянути всебічно у широкому культурному і соціальному контексті, а відтак і сформульовані вченим висновки не виходили за межі опису «археологічної знахідки».

Висновки. Розпочавши дослідницьку діяльність у царині історії драми і театру з детальних досліджень, присвячених аналізу окремих текстів, Резанов доволі швидко перейшов до серійних видань: трилогія, присвячена шкільній драмі [30; 20; 24], випуски, присвячені старовинному українському театру [34; 35; 36; 37; 38]. Ця зміна формату призвела до змін у характері й структурі дослідницьких праць Резанова. Посутньо, розширюючи інструментарій та обсяг праць, він скорочував дослідницьку частину (в першу чергу лишаючи її концептуальної чіткості) на користь публікації віднайдених текстів, створюючи таким чином підґрунтя для дослідницької роботи.

Як історик театру, орієнтований на видання текстів, їхній детальний опис, загальну характеристику та первинний аналіз, В. Резанов належить до школи *описового театрознавства*, хоча сам учений проголошував історичний метод і висував порівняльні завдання.

Внесок В. Резанова у розвиток історії театру зокрема, та театрознавства в цілому, полягає не у винайденні нового методу, науковому відкритті чи теоретичному узагальненні. Його заслуга — у ретельно зібраному, структурованому та опублікованому корпусі матеріалів (рукописів, стародруків, поетик, програм) із історії українського старовинного театру, який і сьогодні, майже сто років по тому, становить беззаперечну наукову цінність.

Література

1. Веселовська Г. Українська театральна культура в дослідженнях В. Резанова // Література та культура Полісся. Ніжин: НДПІ, 1997. Вип. 8. С. 169–171.
2. Возняк М. [рец.] Стара українська драма і новіші досліди над нею. Рецензія на книгу В. И. Резанова «Из истории русской драмы» М., 1910 // Записки Наукового товариства імені Шевченка. Львів: Друк. Наук. Товариства ім. Шевченка, 1912. Т. СХІІ. С. 139–191.
3. Демин А. О художественности древнерусской литературы. Москва: Языки русской культуры, 1998. 848 с.
4. Єремін І. [рец.] Проф. Вол. Резанов, Драма Українська // Україна. Київ: Держ. вид-во України, 1926. Кн. 4. С. 146–149.
5. Зогуля С. Наукові зв'язки ніжинської науково-дослідницької кафедри історії культури та мови // Сіверщина в історії України. Київ: Центр пам'яткознав. НАН України і УТОPIK, 2011. Вип. 4. С. 388–394.
6. Зогуля С. Структурні утворення ніжинської вищої школи 1920-х років як центр освітньої, культурної та наукової роботи // Питання історії, науки і техніки. Київ, 2004. № 4. С. 8–17.
7. І. К. [Кošелівець І. ?] Резанов, Володимир // Енциклопедія українознавства. Словникова частина (ЕУ-ІІ): В 11 т. Париж; Нью-Йорк, 1973. Т. 7. С. 2498.
8. Клековкін О. Володимир Резанов // Історіографія театру: Напрями. Школи. Методи. Постаті: Навчальний посіб. Київ: АртЕк, 2017. С. 224–226.
9. Коржова А. Дискусія між Володимиром Перетцем і Володимиром Резановим: два напрями дослідження історії театру // Сучасні дослідження в галузі культури і мистецтва. Київ: КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого, 2017. С. 34–37.
10. Могилянський А. Резанов // Краткая литературная энциклопедия: В 9 т. Москва: Сов. энцикл., 1962–1978. Т. 6: Присказка — «Советская Россия». 1971. С. 235–236.
11. Перетц В. [рец.] Проф. В. Резанов. Драма українська. У Києві, 1926. I, 202 стр.; III, 323 стр. (Збірник історично-філологічного відділу Української Академії наук, ч. 7) // Известия Отделения русского языка и словесности АН СССР. Ленинград, 1926. Т. XXXI. С. 369–383.
12. Перетц В. Вимушена відповідь // Записки історично-філологічного відділу Української Академії Наук. Київ: Друкарня Української Академії Наук, 1928. Кн. XVIII. С. 326–328.
13. Перетц В. [рец.] Новый труд по истории украинского театра. Санкт-Петербург: Сенатская типография, 1911. 42 с.
14. Резанов В. Автобіографія В. И. Резанова 27 февраля 1937 // Ніжинська філія державного архіву Чернігівської області. Ф. Р-7621. Оп. 1. Спр. 361. 29 с.
15. Резанов В. Дневник (28 мая 1893 — 24 июня 1894). 28 мая 1893 года // Ніжинська філія державного архіву Чернігівської області. Ф. Р-7621. Оп. 1. Спр. 51. 170 с.
16. Резанов В. Еще одна киевская школьная драма // ИОРЯС. Санкт-Петербург, 1908. Т. XIII. Кн. 3. С. 36–69.
17. Резанов В. Замечания на книгу И. И. Замотина «Романтизм двадцатых годов XIX стол. в русской литературе». Санкт-Петербург: Типогр. Императорской акад. наук, 1904. 10 с.

18. Резанов В. Из истории русской драмы. «Акт о Колеандре и Неонильде» // ИОРЯС. Санкт-Петербург, 1905. Т. X. Кн. 1. С. 335–398.
19. Резанов В. Из истории русской драмы. Действие о князе Петре Златых Ключах // ИОРЯС. Санкт-Петербург, 1906. Т. XI. Кн. 4. С. 165–244.
20. Резанов В. Из истории русской драмы: школ. действа XVII–XVIII вв. и театр иезуитов. Москва: Синод. тип., 1910. 344 с.
21. Резанов В. Из разысканий о сочинениях В. А. Жуковского. Санкт-Петербург: Сенатская типография, 1906. 365 с.
22. Резанов В. К вопросу о старинной драме. Теория школьных декламаций по рукописным поэтикам // ИОРЯС. Санкт-Петербург, 1913. Т. XVIII. Кн. 1. С. 1–40.
23. Резанов В. К истории русской драмы. Поэтика М.-К. Сарбервского. Нежин: Типография В. К. Меленевского, 1911. С. VI–XI. 46 с.
24. Резанов В. К истории русской драмы: экскурс в область театра иезуитов. Нежин: Тип. наследников В. К. Меленевского, 1910. 464 с.
25. Резанов В. Лекция «История театра» // Ніжинська філія державного архіву Чернігівської області. Ф. Р–7621. Оп. 1. Спр. 15. 48 с.
26. Резанов В. Лекция на тему «Из истории развития русской драмы XVIII века» // Ніжинська філія державного архіву Чернігівської області. Ф. Р–7621. Оп. 1. Спр. 274. 26 с.
27. Резанов В. Лекция о драме // Ніжинська філія державного архіву Чернігівської області. Ф. Р–7621. Оп. 1. Спр. 283. 19 с.
28. Резанов В. Лекция о методологии литературы // Ніжинська філія державного архіву Чернігівської області. Ф. Р–7621. Оп. 1. Спр. 91. 10 с.
29. Резанов В. Непосредственный источник романа о Петре Златых Ключах. Санкт-Петербург: Типогр. Императорской акад. наук, 1912. 8 с.
30. Резанов В. Памятники русской драматической литературы. Школьные действа XVII–XVIII ст. Нежин: Типогр. В. Меленевского, 1907. 166 с.
31. Резанов В. Работа «История русской критики» // Ніжинська філія державного архіву Чернігівської області. Ф. Р–7621. Оп. 1. Спр. 42. 375 с.
32. Резанов В. Рукописные тексты сочинений А. П. Сумарокова // ИОРЯС. Санкт-Петербург, 1904. Т. IX. Кн. 3. С. 37–50.
33. Резанов, Владимир Иванович // Историко-филологический институт князя Безбородко в Нежине. 1875–1900. Преподаватели и воспитанники / Сост. и ред. Добиаш А., Сперанский М., Турцевич И. Нежин: Типогр. М. В. Глезера, 1900. С. 53–54.
34. Резанов В. Драма українська. Старовинний театр український // Збірник історико-філологічного відділу Академії наук України. Київ: З друкарні Української академії наук, 1926. Вип. 1: Вступ. Сценічні вистави у Галичині. 203 с.
35. Резанов В. Драма українська. Старовинний театр український // Збірник історико-філологічного відділу Української академії наук. Київ: З друкарні Української академії наук, 1926. Вип. 3: Шкільні дійства великоднього циклу. Додатки. 389 с.

36. *Резанов В.* Драма українська. Старовинний театр український // Збірник історико-філологічного відділу Української академії наук. Київ: З друкарні Української академії наук, 1927. Вип. 4: Шкільні дійства різдвяного циклу. 207 с.
37. *Резанов В.* Драма українська. Старовинний театр український // Збірник історико-філологічного відділу Української академії наук. Київ: З друкарні Української академії наук, 1928. Вип. 5: Драматизовані легенди агіографічні. 294 с.
38. *Резанов В.* Драма українська. Старовинний театр український // Збірник історико-філологічного відділу Української академії наук. Київ: З друкарні Української академії наук, 1929. Вип. 6: Драми-моралітети. 263 с.
39. *Резанов В.* Програма курсу з історії театру, що читатиме проф. В. І. Резанов колективу артистів Ніжинського міського театру // Ніжинська філія державного архіву Чернігівської області. Ф. Р-7621. Оп. 1. Спр. 91. 1 с.
40. *Рудін П.* [рец.] Українська Академія Наук. Збірник історично-філологічного відділу. Ч. 7. Проф. В. Резанов. Драма українська І. Старовинний театр український // Червоний шлях. 1926. № 4. С. 236–239.
41. *Bruckner A.* Wladimir Riezanow. Iz istorii russoj dramy: Szkolnyja dziejstwa XVII–XVIII w. i teatr Jezuitow // Pamiętnik Literacki. Lwow, 1911. J. 10. S. 401–402.

References

1. *Veselovska H.* Ukrainska teatralna kultura v doslidzhenniakh V. Riezanova [Veselovska G. Ukrainian theatre culture in the studies of V. Rezanov] // Literatura ta kultura Polissia [Literature and culture of Polissia region]. Nizhyn: NDPI, 1997. Vyp. 8. S. 169–171.
2. *Vozniak M.* [rets.] Stara ukrainska drama i noviishi doslidy nad neiu. Retsenziia na knyhu V. Y. Riazanova «Yz ystoryy russoi dramy» M., 1910 [Vozniak M. Old Ukrainian drama and its newest research. Review of the V. Rezanov's work «From the history of Russian drama»] // Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka [Proceedings of the Shevchenko Scientific Society]. Lviv: Druk. Nauk. Tovyarystva im. Shevchenka, 1912. T. SKhII. S. 139–191.
3. *Demin A.* O hudojstvennosti drevnerussko literatury [Diomin A. On the artistry of the Old Russian literature]. Moskva: Iazyki russo kultury, 1998. 848 s.
4. *Yeremin I.* [rets.] Prof. Vol. Riezanov, Drama Ukrainska [Yeremin I. Prof. V. Rezanov, «Ukrainian Drama», a Review] // Ukraina [Ukraine]. Kyiv: Derzh. vyd-vo Ukrainy, 1926. Kn. 4. S. 146–149.
5. *Zozulia S.* Naukovi zviazky nizhynskoi naukovo-doslidnytskoi kafedry istorii kultury ta movy [Zozulia S. Scientific ties of the Nizhyn Science and Research Department of the History of Culture and Language] // Sivershchyna v istorii Ukrainy [Siveria region in the history of Ukraine]. Kyiv: Tsentr pamiatkoznava. NAN Ukrainy i UTOPIK, 2011. Vyp. 4. S. 388–394.
6. *Zozulia S.* Strukturni utvorennia nizhynskoi vyshchoi shkoly 1920 kh rokiv yak tsentr osvitchnoy, kulturnoi ta naukovo roboty [Zozulia S. Structural units of Nizhyn high school of the 1920s as a center of educational, cultural and scientific work] // Pytannia istorii, nauky i tekhniki [Issues of history, science, and technics]. Kyiv, 2004. No. 4. S. 8–17.

7. I. K. [Koshelivets I. ?] Riezanov, Volodymyr [I. K. [Koshelivets I. ?] Riezanov, Volodymyr] // Entsyklopediia ukrainoznavstva. Slovnykova chastyna (EU-II): V 11 t. [Encyclopaedia of Ukrainian studies. Dictionary: In 11 volumes]. Paryzh; Niu-York, 1973. T. 7. S. 2498.
8. Klekovkin O. Volodymyr Riezanov [Klekovkin O. Volodymyr Riezanov] // Istoriohrafia teatru: Napriamy. Shkoly. Metody. Postati: Navchalnyi posib [Historiography of theatre: Trends. Schools. Methods. Figures: A study guide]. Kyiv: ArtEk, 2017. S. 224–226.
9. Korzhova A. Dyskusiiia mizh Volodymyrom Perettsem i Volodymyrom Riezanovym: dva napriamy doslidzhennia istorii teatru [Debate between Volodymyr Perets and Volodymyr Rezanov: two trends of studying the history of theatre] // Suchasni doslidzhennia v haluzi kultury i mystetstva [Contemporary research of culture and arts]. Kyiv: KNUThT im. I. K. Karpenka-Karoho, 2017. S. 34–37.
10. Mogilianski A. Rezanov [Mogilianski A. Rezanov] // Kratkaiia literaturnaia encyklopediia: V 9 t. [Brief literary encyclopaedia: In 9 volumes]. Moskva: Sov. encykl., 1962–1978. T. 6: Priskazka — «Sovetskaia Rossiia» [Vol. 6]. 1971. S. 235–236.
11. Peretts V. [rets.] Prof. V. Rezanov. Drama ukrainska [Perets V. A review on «Ukrainian drama» by Prof. V. Rezanov]. U Kyivi, 1926. I, 202 str.; III, 323 str. (Zbirnyk istorychno-filolohichnoho viddilu Ukrainskoi Akademii nauk, ch. 7) // Yzvestyia Otdelenyia russkoho yazyka y slovesnosti AN SSSR [Proceedings of the Department of Russian Language and Literature of the USSR Academy of Sciences]. Leningrad, 1926. T. XXXI. S. 369–383.
12. Peretts V. Vymushena vidpovid [Perets V. A forced answer] // Zapysky istorychno-filolohichnoho viddilu Ukrainskoi Akademii Nauk [Proceeding of the Department of History and Philology of the Ukrainian Academy of Sciences]. Kyiv: Drukarnia Ukrainskoi Akademii Nauk, 1928. Kn. XVIII. S. 326–328.
13. Peret V. [rec.] Novy trud po istorii ukrainskogo teatra [Perets V. New work on the history of Ukrainian theatre]. Sankt-Peterburg: Senatskaia tipografiia, 1911. 42 s.
14. Rezanov V. Avtobiografia V. I. Rezanova 27 fevralia 1937 [Rezanov V. An Autobiography of V. I. Rezanov, dated February 27, 1937] // Nijinska filiiia derjavnogo arhivu Chernigivskoy oblasti [Nizhyn branch of the State Archive in Chernihiv region]. F. R–7621. Op. 1. Spr. 361. 29 s.
15. Rezanov V. Dnevnik (28 maia 1893 — 24 iunია 1894). 28 maia 1893 goda [Rezanov V. Diary (May 28, 1893 — June 24, 1894)] // Nijinska filiiia derjavnogo arhivu Chernigivskoy oblasti [Nizhyn branch of the State Archive in Chernihiv region]. F. R–7621. Op. 1. Spr. 51. 170 s.
16. Rezanov V. Esce odna kievskaia shkolnaia drama [Rezanov V. Another Kyiv school drama] // IORIAS [Proceedings of the Department of Russian Language and Literature]. Sankt-Peterburg, 1908. T. XIII. Kn. 3. S. 36–69.
17. Rezanov V. Zamechaniia na knigu I. I. Zamotina «Romantizm dvadcatykh godov XIX stol. v russko literature» [Rezanov V. Notes on a work by I. Zamotin «Romanticism of the 1820s in Russian literature»]. Sankt-Peterburg: Tipogr. Imperatorsko akad. nauk, 1904. 10 s.
18. Rezanov V. Iz istorii russko dramy. «Akt o Koleandre i Neonilde» [Rezanov V. From the history of Russian drama. «Act about Coleander and Neonilda»] // IORIAS [Proceedings of the Department of Russian Language and Literature]. Sankt-Peterburg, 1905. T. X. Kn. 1. S. 335–398.

19. *Rezanov V.* Iz istorii rusko dramy. Destvie o kniaze Petre Zlatyh Kliuchah [Rezanov V. From the history of Russian drama. Act about Peter the Golden Keys] // IORIAS [Proceedings of the Department of Russian Language and Literature]. Sankt-Peterburg, 1906. T. XI. Kn. 4. S. 165–244.
20. *Rezanov V.* Iz istorii rusko dramy: shkol. destva XVII–XVIII vv. i teatr iezuitov [Rezanov V. From the history of Russian drama: School stagings of the 17th through 18th centuries and jesuits' theatre]. Moskva: Sinod. tip., 1910. 344 c.
21. *Rezanov V.* Iz razyskani o sochineniiah V. A. Jukovskogo [Rezanov V. Studies on the works of V. Jukovsky]. Sankt-Peterburg: Senatskaia tipografiia, 1906. 365 s.
22. *Rezanov V.* K voprosu o starinno drame. Teoriia shkolnyh deklamaci po rukopisnym poetikam [Rezanov V. To the question about the old drama. Theory of school declamations of manuscript poetics] // IORIAS [Proceedings of the Department of Russian Language and Literature]. Sankt-Peterburg, 1913. T. XVIII. Kn. 1. S. 1–40.
23. *Rezanov V.* K istorii rusko dramy. Poetika M. K. Sarberovskogo [Rezanov V. To the history of Russian drama. Poetics of M. Sarberovskiy]. Nejin: Tipografiia V. K. Melenevskogo, 1911. S. VI–XI. 46 s.
24. *Rezanov V.* K istorii rusko dramy: ekskurs v oblast teatra iezuitov [Rezanov V. To the history of Russian drama: An outline of the jesuits's theatre]. Nejin: Tip. naslednikov V. K. Melenevskogo, 1910. 464 s.
25. *Rezanov V.* Lekciia «Istoriia teatra» [Rezanov V. Lecture «History of theatre»] // Nijinska filiiia derjavnogo arhivu Chernigivskoy oblasti oblasti [Nizhyn branch of the State Archive in Chernihiv region]. F. R–7621. Op. 1. Spr. 15. 48 s.
26. *Rezanov V.* Lekciia na temu «Iz istorii razvitiia rusko dramy XVIII veka» [Rezanov V. Lecture «From the history of development of Russian drama of the 18th century»] // Nijinska filiiia derjavnogo arhivu Chernigivskoy oblasti [Nizhyn branch of the State Archive in Chernihiv region]. F. R–7621. Op. 1. Spr. 274. 26 s.
27. *Rezanov V.* Lekciia o drame [Rezanov V. Lecture on drama] // Nijinska filiiia derjavnogo arhivu Chernigivskoy oblasti oblasti [Nizhyn branch of the State Archive in Chernihiv region]. F. R–7621. Op. 1. Spr. 283. 19 s.
28. *Rezanov V.* Lekciia o metodologii literatury [Rezanov V. Lecture on the methodology of literature] // Nijinska filiiia derjavnogo arhivu Chernigivskoy oblasti oblasti [Nizhyn branch of the State Archive in Chernihiv region]. F. R–7621. Op. 1. Spr. 91. 10 s.
29. *Rezanov V.* Neposredstvenny istochnik romana o Petre Zlatyh Kliuchah [Rezanov V. Direct source of the novel about Peter the Golden Keys]. Sankt-Peterburg: Tipogr. Imperatorsko akad. nauk, 1912. 8 s.
30. *Rezanov V.* Pamiatniki rusko dramaticheskoy literatury. Shkolnye destva XVII–XVIII st. [Rezanov V. Russian dramatical literature Writings]. Nejin: Tipogr. V. Melenevskogo, 1907. 166 s.
31. *Rezanov V.* Rabota «Istoriia rusko kritiki» [Rezanov V. Work «History of Russian critics»]

// Nijinska filiiia derjavnogo arhivu Chernigivskoy oblasti oblasti [Nizhyn branch of the State Archive in Chernihiv region]. F. R–7621. Op. 1. Spr. 42. 375 s.

32. *Rezanov V.* Rukopisnye teksty sochineni A. P. Sumarokova [Rezanov V. Hand-written texts by A. Smarokov] // IORIAS [Proceedings of the Department of Russian Language and Literature]. Sankt-Peterburg, 1904. T. IX. Kn. 3. S. 37–50.

33. *Rezanov, Vladimir Ivanovich* [Rezanov, Vladimir Ivanovich] // Istoriko-filologicheskii institut kniazia Bezborodko v Nejine. 1875–1900. Prepodavateli i vospitanniki [Historical and Philological Institute of duke Bezborodko in Nizhyn. 1875–1900. Professors and alumni] / Sost. i red. Dobiash A., Speranski M., Turceвич I. Nejin: Tipogr. M. V. Glezera, 1900. S. 53–54.

34. *Riezanov V.* Drama ukrainska. Starovynnyi teatr ukrainskyi [Rezanov V. Ukrainian drama. Old Ukrainian theatre] // Zbirnyk istoriko-filolohichnoho viddilu Akademii nauk Ukrainy [Collected works of the Department of History and Philology of the Academy of Sciences of Ukraine]. Kyiv: Z drukarni Ukrainskoi akademii nauk, 1926. Vyp. 1: Vstup. Stsenichni vystavy u Halychyni [Issue 1: Introduction. Stage performances in Galychyna]. 203 s.

35. *Riezanov V.* Drama ukrainska. Starovynnyi teatr ukrainskyi [Rezanov V. Ukrainian drama. Old Ukrainian theatre] // Zbirnyk istoriko-filolohichnoho viddilu Ukrainskoi akademii nauk [Collected works of the Department of History and Philology of the Academy of Sciences of Ukraine]. Kyiv: Z drukarni Ukrainskoi akademii nauk, 1926. Vyp. 3: Shkilni diistva velykodnoho tsykladu. Dodatky [Issue 3: School acts of the Easter cycle. Appendixes]. 389 s.

36. *Riezanov V.* Drama ukrainska. Starovynnyi teatr ukrainskyi [Rezanov V. Ukrainian drama. Old Ukrainian theatre] // Zbirnyk istoriko-filolohichnoho viddilu Ukrainskoi akademii nauk [Collected works of the Department of History and Philology of the Academy of Sciences of Ukraine]. Kyiv: Z drukarni Ukrainskoi akademii nauk, 1927. Vyp. 4: Shkilni diistva rizdvianoho tsykladu [Issue 4: School acts of the Christmas cycle]. 207 s.

37. *Riezanov V.* Drama ukrainska. Starovynnyi teatr ukrainskyi [Rezanov V. Ukrainian drama. Old Ukrainian theatre] // Zbirnyk istoriko-filolohichnoho viddilu Ukrainskoi akademii nauk [Collected works of the Department of History and Philology of the Academy of Sciences of Ukraine]. Kyiv: Z drukarni Ukrainskoi akademii nauk, 1928. Vyp. 5: Dramatyzovani lehendy ahiohrafichni [Issue 5: Dramatized hagiographic legends]. 294 s.

38. *Riezanov V.* Drama ukrainska. Starovynnyi teatr ukrainskyi [Rezanov V. Ukrainian drama. Old Ukrainian theatre] // Zbirnyk istoriko-filolohichnoho viddilu Ukrainskoi akademii nauk [Collected works of the Department of History and Philology of the Academy of Sciences of Ukraine]. Kyiv: Z drukarni Ukrainskoi akademii nauk, 1929. Vyp. 6: Dramy-moralitety [Issue 6: Morality plays]. 263 s.

39. *Riezanov V.* Prohrama kursu z istorii teatru, shcho chytatyme prof. V. I. Riezanov kolektyvu artystiv Nizhynskoho miskoho teatru [Rezanov V. Programme of the course of theatre history, prepared by Prof. V. Rezanov to the actors of the Nizhyn city theatre] // Nizhynska filiiia derzhavnogo arkhivu Chernihivskoi oblasti [Nizhyn branch of the State Archive in Chernihiv region]. F. R–7621. Op. 1. Spr. 91. 1 s.

40. *Rulin P.* [rets.] *Ukrainska Akademiia Nauk. Zbirnyk istorychno-filolohichnoho viddilu.* Ch. 7. Prof. V. Riezanov. *Drama ukrainska I. Starovynnyi teatr ukrainskyi* [Rulin P. A review on the work «Ukrainian Academy of Sciences. Collected works of the Department of History and Phology. Issue 7. Prof V. Rezanov. Ukrainian drama. Old Ukrainian theatre»] // *Chervonyi shliakh* [Red path]. 1926. No. 4. S. 236–239.

41. *Bruckner A.* *Wladimir Riezanow. Iz istorii ruskoj dramy: Szkolnyja diejstwa XVII–XVIII w. i teatr Jezuitow* // *Pamiętnik Literacki.* Lwow, 1911. J. 10. S. 401–402.

Анастасія Михайловна Коржова

Владимир Резанов — украинский историк театра

Анотация. Определены опорные пункты научной биографии украинского историка театра Владимира Резанова. На основе анализа лекционных материалов, печатных и архивных материалов выяснены теоретические принципы исследования Владимиром Резановым истории театра и методологические особенности его театроведческих работ (объект и предмет исследования, метод, задачи и т. п.). Очерчены особенности авторской концепции истории театра и особенности примененной им методологии исследования сценического искусства. Охарактеризован вклад В. Резанова в развитие украинской истории театра. **Ключевые слова:** историк театра Владимир Резанов, история театра, театроведение, методология исследования.

Anastasia M. Korzhova

Vladimir Rezanov — Ukrainian theater historian

Summary. The article attempts to outline the main points of the scientific biography of Vladimir Rezanov, the theater historian. On the basis of lectures, printed and archival materials analysis, the theoretical principles of Vladimir Resanov research were described, the methodological peculiarities of his theater studies (object and subject of research, method, tasks, etc.) were determined; The features of researcher concept of the theater history and features of the applied methodology of the stage art study are outlined. Vladimir Rezanov's contribution to the development of the Ukrainian theater history was characterized.

Keywords: theater historian Vladimir Rezanov, the theater history, theater studies, research methodology.